

Dějepisectví „fin de siècle“ (cca. 1890–1914)

„Čas reflexe a revize“

Kritika odborné historiografie (že nedovede vysvětlit podstatu dějinného procesu a že zachycuje jen povrch událostí)

+ **pochybnosti o smyslu a hodnotě historického poznání.**
Historiografii byla upírána vědeckost, protože neformuluje pevné zákony dějin, jako vědy přírodní, a nemá ani vlastní předmět studia.

Kritika historismu → něm. filozof **FRIEDRICH NIETZSCHE** (1844–1900)

Zjištění, že **metody věd přírodních a humanitních jsou odlišné.**

WILHELM DILTHEY (1833–1911)

✎ *Einleitung in die Geisteswissenschaften* (1883)¹

- **Přírodní vědy** – zabývají se tím, co platí bez výjimky v řádu přírodním a vyjadřují to, co se opakuje a trvá stále.
- **„Geisteswissenschaften“** (duchovní, humanitní, společenské) – zabývají se člověkem a jeho působením ve světě, tedy kulturními hodnotami, a vztahují se k tomu, co se děje jedinečného a neopakovatelného.

Smysl historického poznání = vystižení individuálních, neopakovatelných, nekvantifikovatelných skutečností. K tomu zapotřebí také porozumění, vcítění (→ hermeneutika).

¹ čes. *Uvedení do vědy duchové* (1901); slovenský výbor z díla *Život a dejinné vedomie* (Bratislava 1980).

Hledání nových cest v dějepisectví

Sociální dějiny

MAX WEBER (1864–1920)

sociolog; teoreticky se zabýval těmito tématy:

- moc (panství, autorita)
- byrokracie
- racionalizace (☞ *Protestantská etika a duch kapitalismu*², 1904–1905)
- lidské jednání

KARL LAMPRECHT (1856–1915)

- Hospodářské dějiny, „Methodenstreit“
- ☞ *Deutsche Geschichte* (1891–1901, 12 sv. + 2 nedokonč.)

HENRI PIRENNE (1862–1932)

Studie o vzniku středověkých měst, o jejich sociální a ekonomické struktuře.

- ☞ *Dějiny Belgie* (1903–1920)

Kulturní dějiny

JACOB BURCKHARDT (1818–1897)

- ☞ *Kultura italské renesance* (1860, česky 1912)
- ☞ *Úvahy o světových dějinách* (1905, česky 1996)

JOHAN HUIZINGA (1872–1945)

- ☞ *Podzim středověku* (1919)
- ☞ *Homo ludens* (1938)

² Česky ve výboru Max Weber, *Metodologie, sociologie a politika*, Praha 2009.

Americká historiografie

FREDERICK JACKSON TURNER (1868–1932)

✍ teorie o pohybující se hranici

JAMES HARVEY ROBINSON (1863–1936)

❖ hlavní představitel směru **New History** (stejnojmenný teoretický spis publikoval v roce 1911).

CHARLES AUSTIN BEARD (1874–1948)

✍ *Ekonomická interpretace ústavy Spojených států* (1913)